

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากพันธกรณีของประเทศไทยในฐานะภาคีของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) ประเทศไทยจึงต้องอนุวัติการกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยให้เป็นไปตามพันธกรณีของความตกลงฉบับนี้ แต่ประเทศไทยได้อนุวัติการกฎหมายเพียงแต่ระดับสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำตามที่ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) กำหนดเท่านั้น ยังคงขาดหลักเกณฑ์สำคัญอีกหลายประการ และหลักเกณฑ์ที่สำคัญซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของระบบทรัพย์สินทางปัญญาของไทยคือ การที่กฎหมายไม่สามารถให้ความคุ้มครองความเสียหายแก่เจ้าของสิทธิได้อย่างเหมาะสม เพราะในการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ละเมิดสิทธินั้นนอกจากเจ้าของสิทธิจะประสงค์ให้มีการลงโทษทางอาญากับผู้ละเมิดสิทธิและให้ผู้ละเมิดสิทธิรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายทางแพ่งแล้ว ผู้เป็นเจ้าของสิทธิยังต้องการที่จะให้มีการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตนเพื่อประโยชน์ในการหยุดยั้งการกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไปในสิ่งที่เป็นการละเมิดสิทธิด้วย โดยการศึกษาวิจัยนี้ได้ข้อสรุปดังนี้

1. กรณีกฎหมายเครื่องหมายการค้า

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันมาตรการในการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 นั้น ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่ชัดเจน ยังต้องนำเอาบทบัญญัติในเรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ โดยถือว่าคดีทรัพย์สินทางปัญญาเป็นเรื่องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ จึงเทียบเคียงได้กับเรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งมีผลให้เจ้าของสิทธิได้รับการเยียวยาด้วยการเรียกค่าเสียหาย แต่หากเป็นมาตรการทางอาญาแล้ว พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มีบทกำหนดโทษในทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดด้วยการให้จำคุกและปรับเท่านั้น ส่วนทรัพย์สินที่ละเมิดเครื่องหมายการค้าก็จะมีเพียงบทบัญญัติ มาตรา 115 กำหนดให้ศาลมีอำนาจริบได้เฉพาะบรรดาสินค้านำเข้าเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย หรือมีไว้เพื่อจำหน่ายอันเป็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าเท่านั้น แต่ทั้งนี้ในส่วนของการทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดนั้นจะต้องนำประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้ คือนำเอาบทบัญญัติมาตรา 33 มาเป็นบทกำหนดโทษโดยให้ศาลมีอำนาจริบทรัพย์สินที่บุคคลใช้ในการกระทำความผิดได้

2. กรณีกฎหมายลิขสิทธิ์

จากการศึกษาพบว่า มาตรการในการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ของประเทศไทยปัจจุบัน ยังคงมีเพียงมาตรการให้อำนาจเจ้าของสิทธิที่จะฟ้องเรียกร้องให้ผู้ละเมิดสิทธิชดเชยค่าเสียหายโดยนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องละเมิดมาปรับใช้เช่นเดียวกับกรณีกฎหมายเครื่องหมายการค้า และหากเป็นมาตรการทางอาญา พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ก็มีบทกำหนดโทษในทางอาญาเช่นเดียวกับกฎหมายเครื่องหมายการค้า คือ จำคุกและปรับผู้กระทำความผิด ส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ละเมิดนั้นมีบทบัญญัติมาตรา 75 กำหนดให้บรรดาสิ่งที่ทำขึ้นหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิของนักแสดงที่ยังเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้กระทำความผิดให้ตกเป็นของเจ้าของลิขสิทธิ์หรือสิทธินักแสดง สำหรับสิ่งที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดนั้นกฎหมายให้ริบเสียทั้งสิ้น

ดังนั้น ปัจจุบันในคดีละเมิดเครื่องหมายการค้าหากผู้เป็นเจ้าของสิทธิต้องการจะให้มีการเยียวยาความเสียหายเพื่อประโยชน์ในการหยุดยั้งการกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไปด้วยการทำลายทรัพย์สินที่ละเมิดหรือทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดก็จะต้องฟ้องคดีอาญาคือผู้ละเมิดสิทธิเท่านั้น หากผู้เป็นเจ้าของสิทธิฟ้องเป็นคดีแพ่งอย่างเดียวก็น่าจะมีค่าชดเชยได้แค่เพียงเรียกชดเชยค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดเท่านั้น เพราะพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ยังไม่มีบทบัญญัติในเรื่องมาตรการในการทำลายทรัพย์สินทางแพ่ง แสดงว่าพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ฉบับปัจจุบันของไทยมีเจตนารมณ์มุ่งเน้นที่จะเยียวยาความเสียหายกรณีละเมิดสิทธิเพื่อเอกชนเท่านั้น มิได้มองไปถึงประโยชน์สาธารณะโดยรวม

นอกจากนี้ ในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ก็เช่นเดียวกับคดีละเมิดเครื่องหมายการค้า คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีเจตนารมณ์ในการเยียวยาความเสียหายในเรื่องละเมิดลิขสิทธิ์ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 คือหากผู้เป็นเจ้าของสิทธิจะฟ้องเป็นคดีแพ่งเพียงอย่างเดียวก็จะมีค่าชดเชยได้แค่เพียงเรียกชดเชยค่าเสียหายจากการกระทำละเมิดเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการเยียวยาความเสียหายอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ เจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะละเมิดกำหนดขึ้นสำหรับการกระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นพฤติกรรมที่ต่อต้านสังคม ความรับผิดชอบในกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นความรับผิดชอบในทางแพ่งซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชน ซึ่งอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ และการละเมิดเป็นการฝ่าฝืนต่อหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ใช้ความระมัดระวัง โดยกฎหมายลักษณะละเมิดมุ่งที่จะแก้ไขเยียวยาความเสียหายเฉพาะแต่เอกชนผู้ได้รับความเสียหาย ไม่ใช่เพื่อประโยชน์สาธารณะซึ่งต่างจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่กำหนดขอบเขตไว้เป็นสากลซึ่งกว้างขวางกว่า และไม่มุ่งประสงค์ลงโทษทางอาญา ดังนั้น ในการเยียวยาความเสียหายการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาจึงควรเป็น

มาตรการทางแพ่งที่ครบถ้วนสมบูรณ์เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลและป้องกันมิให้มีการนำทรัพย์สินที่ละเมิดกลับไปกระทำละเมิดซ้ำอีกโดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีอาญา กล่าวคือ การฟ้องคดีอาญาถือเป็นเรื่องของการดำเนินการให้บุคคลได้รับโทษ มุ่งเน้นที่ตัวบุคคลผู้กระทำความผิด แต่ไม่ใช่การเยียวยาความเสียหายที่ผู้เป็นเจ้าของสิทธิได้รับ การฟ้องคดีอาญาจึงไม่ใช่มาตรการในการเยียวยาให้เจ้าของสิทธิได้รับการชดเชยความเสียหายได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้จะไม่ใช่เจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งเน้นการลงโทษทางอาญาคือผู้ละเมิดสิทธิด้วย

ดังนั้น หากจะมีมาตรการเพื่อที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่เจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ก็ควรที่จะเป็นมาตรการทางแพ่ง เพื่อให้เจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้รับการแก้ไขปัญญา ชดเชยสิ่งที่เสียไป และได้รับการคุ้มครองป้องกันเพื่อไม่ให้ความเสียหายเกิดขึ้นซ้ำอีก ดังจะเห็นได้จากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของหลายประเทศที่เป็นภาคีของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) ซึ่งได้วิเคราะห์ไปแล้ว ที่กำหนดความรับผิดชอบและการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งที่ครบถ้วนสมบูรณ์ดังกล่าวไว้ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาส่วนแพ่งโดยเฉพาะ และแยกออกจากการเยียวยาความเสียหายทางอาญาอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายในทางแพ่งของประเทศไทย ในส่วนกฎหมายเครื่องหมายการค้าและกฎหมายลิขสิทธิ์ รวมทั้งได้ศึกษาเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งในกฎหมายเครื่องหมายการค้าและกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและเยอรมัน ผู้วิจัยได้พบปัญหาของประเทศไทยในเรื่องความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ในการเยียวยาความเสียหายทางแพ่งซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเจ้าของสิทธิ ที่จะใช้มาตรการทางแพ่งอย่างเดียวก็นำมาซึ่งความเสียหายได้ทั้งการให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนและการยับยั้งมิให้มีการนำเอาทรัพย์สินที่ละเมิดกลับไปใช้กระทำความผิดซ้ำอีกด้วยการทำลายเสีย โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีอาญาแก่ผู้ละเมิด ซึ่งตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่มุ่งหมายให้ผู้ละเมิดรับผิดชอบมากกว่าให้ได้รับโทษทางอาญาตามที่กล่าวมาข้างต้น และโดยที่การทำลายทรัพย์สินเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการกำจัดทรัพย์สินที่ละเมิดเพื่อตัดโอกาสมิให้มีการนำทรัพย์สินนั้นมากระทำละเมิดอีก ทั้งมาตรการในการทำลายทรัพย์สิน พบว่าการริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาและไม่มีกฎหมายแพ่งหรือวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้ต้องมีมาตรการริบทรัพย์สินเป็นเงื่อนไขก่อนที่จะมีการทำลายทรัพย์สินได้ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีบทบัญญัติเรื่องริบทรัพย์สินทางแพ่งควบคู่ไปกับมาตรการทำลายทรัพย์สินทางแพ่ง

สำหรับแนวทางในการแก้ไขกฎหมายของไทย พบว่าควรใช้หลักเกณฑ์ตามแนวทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศเยอรมันดังนี้

ก) ทรัพย์สินที่อาจมีค่าขอให้ทำลายหรือทำให้ใช้การไม่ได้ ได้แก่ทรัพย์สินที่ละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาตามคำสั่งของศาล เช่น สำเนาจำลองงานที่ได้ทำขึ้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ทรัพย์สินที่คิดเครื่องหมายการค้าโดยมิชอบและจำหน่ายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือตั้งใจจะจำหน่ายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย สำหรับทรัพย์สินที่คิดเครื่องหมายการค้าโดยมิชอบอาจถูกทำให้ใช้การไม่ได้ โดยการขูด ลบ บดหลอม ถอดออกหรือวิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกันเฉพาะเครื่องหมายนั้นก็ได้ แต่ในกรณีที่สิ่งเหล่านี้ทำไม่ได้ด้วยการทำให้ใช้ไม่ได้ก็ให้ทำลายเสีย

ข) การร้องขอให้ทำลายหรือใช้มาตรการอันคล้ายคลึงกันนั้นให้ใช้บังคับเฉพาะกรณีที่ทรัพย์สินเหล่านั้นยังเป็นของบุคคลซึ่งละเมิดสิทธิหรือมีส่วนร่วมกับการละเมิดสิทธิ เช่น ยังเป็นของผู้มีส่วนร่วมในการผลิตหรือจำหน่ายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หากทรัพย์สินที่ละเมิด เช่น สำเนาจำลองงานหรือทรัพย์สินที่คิดเครื่องหมายการค้าที่ละเมิดได้จำหน่ายให้แก่สาธารณชนทั่วไปแล้วจะอยู่ในบังคับที่อาจถูกร้องขอบังคับให้ทำลายหรือทำให้ใช้การไม่ได้ดังกล่าว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้มีบทบัญญัติกำหนดให้ศาลเป็นองค์กรคุ้มครองสิทธิ โดยเมื่อเจ้าของสิทธิฟ้องคดีแพ่งต่อศาลแล้วให้ศาลมีอำนาจมีคำสั่งได้เอง หรือเมื่อเจ้าของสิทธิผู้ฟ้องคดีมีคำขอบังคับให้ทำลายทรัพย์สินที่ละเมิดหรือทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ก็ได้ ทั้งให้อำนาจศาลและผู้เป็นเจ้าของสิทธิสามารถมีคำสั่งหรือมีคำขอบังคับให้ทำลายวัตถุที่อาจก่อให้เกิดการละเมิดหรือที่กำลังจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของผู้เป็นเจ้าของสิทธิอีกได้

2. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้มีบทบัญญัติให้ผู้เป็นเจ้าของสิทธิมีคำขอบังคับให้ทำลายเครื่องมือหรือวัตถุสิ่งของที่ใช้ในการกระทำความผิดด้วย เพราะจะเป็นการแก้ปัญหาเรื่องการนำเครื่องมือหรือวัตถุสิ่งของที่อาจก่อให้เกิดการกระทำละเมิดขึ้นกลับไปใช้ได้อีก แต่ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งใช้ในการกระทำความผิดดังกล่าวอาจมีประโยชน์ต่อประเทศชาติก็ให้มีบทบัญญัติให้อำนาจศาลสามารถใช้ดุลพินิจสั่งให้นำทรัพย์สินซึ่งใช้ในการกระทำละเมิดนำกลับไปใช้ประโยชน์สาธารณะของประเทศชาติได้

3. ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ให้มีบทบัญญัติเพิ่มเติมเป็นพิเศษให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดว่าสมควรทำลายทรัพย์สินที่ละเมิดทั้งหมดหรือไม่ หากมีเหตุจำเป็นเฉพาะเพื่อลงโทษหรือยับยั้งการกระทำความผิดก็ให้ทำลาย

ได้ แต่หากลักษณะของการละเมิดเป็นอย่างอื่น เช่นเป็นเพียงการใช้เครื่องหมายการค้าที่ละเมิดด้วยการใช้กับทรัพย์สินละจำพวกกัน ก็อาจใช้ดุลพินิจมีคำสั่งให้ทำลายเฉพาะเครื่องหมายเท่านั้นได้

4. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติที่ให้ทำลาย ขูด ลบ บด หลอมหรือถอดออกซึ่งเครื่องหมายที่ละเมิดเครื่องหมายการค้า และเพิ่มเติมบทบัญญัติให้อำนาจศาลที่จะสั่งให้ทรัพย์สินที่ถูกขูด ลบ บด หลอม ถอดออกหรือทำด้วยวิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกันเฉพาะเครื่องหมายที่ละเมิดออกไปแล้วนำกลับไปใช้ประโยชน์ในทางอื่นเพื่อประโยชน์แก่สาธารณะชนได้อีก เช่น นำไปบริจาคแก่ผู้ยากไร้ เป็นต้น

5. ร่างกฎหมายที่เป็นแนวทางในการปรับปรุง พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในหมวดที่ 5 เบ็ดเตล็ด โดยเพิ่มเติม มาตรา 105/1 ดังนี้

“ในกรณีที่มีการกระทำละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าเกิดขึ้นและโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งหรือโจทก์อาจมีคำขอบังคับให้ดำเนินการกรณีหนึ่งกรณีใดดังต่อไปนี้

(1) ให้ทำลายทรัพย์สินที่ละเมิดและทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำละเมิดที่อยู่ในความครอบครองของผู้กระทำละเมิดเสียก็ได้

(2) ให้ทำลายเฉพาะแต่เครื่องหมายซึ่งละเมิดที่อยู่ในความครอบครองของผู้กระทำละเมิดโดยวิธีขูด ลบ บด หลอม หรือกระทำด้วยวิธีการใดๆที่คล้ายคลึงกัน ให้เครื่องหมายการค้าดังกล่าวใช้ไม่ได้ แล้วให้นำทรัพย์สินที่เครื่องหมายถูกขูด ลบ บด หลอม ถอดออก หรือกระทำด้วยวิธีการใดๆที่คล้ายคลึงกันออกแล้วนั้นกลับไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะของประเทศได้”

6. ร่างกฎหมายที่เป็นแนวทางในการปรับปรุง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมในหมวดที่ 6 คดีเกี่ยวกับลิขสิทธิ์และสิทธิของนักแสดง โดยเพิ่มเติม มาตรา 65/1 ดังนี้

“ในกรณีที่โจทก์ฟ้องคดีต่อศาลแล้วศาลอาจมีคำสั่งหรือโจทก์อาจมีคำขอบังคับให้ทำลายงานที่ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดซึ่งอยู่ในความครอบครองของผู้ละเมิดก็ได้ แต่หากทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดดังกล่าวอาจมีประโยชน์ต่อประเทศชาติ ให้ศาลมีคำสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะของประเทศได้”

อนึ่ง ข้อเสนอแนะดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงแนวคิดของผู้วิจัยที่พบจากการศึกษาถึงพันธกรณีของประเทศไทยตามความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) และจากการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยกับต่างประเทศบางประเทศ ในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับมาตรการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของสิทธิให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยการฟ้องคดีแพ่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งในขณะเดียวกันมาตรการที่เสนอนี้ก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้กระทำความผิดที่ไม่ต้องถูกดำเนินคดีอาญา และยังเป็นแนวทางในการ

นำเอาทรัพย์สินที่ละเมิดกลับมาใช้ประโยชน์สาธารณะด้วย ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นสิ่งที่คุณปรารถนา
ความคิดให้ผู้สนใจนำเอาสิ่งที่พบนี้ไปศึกษาวิจัยต่อไป

